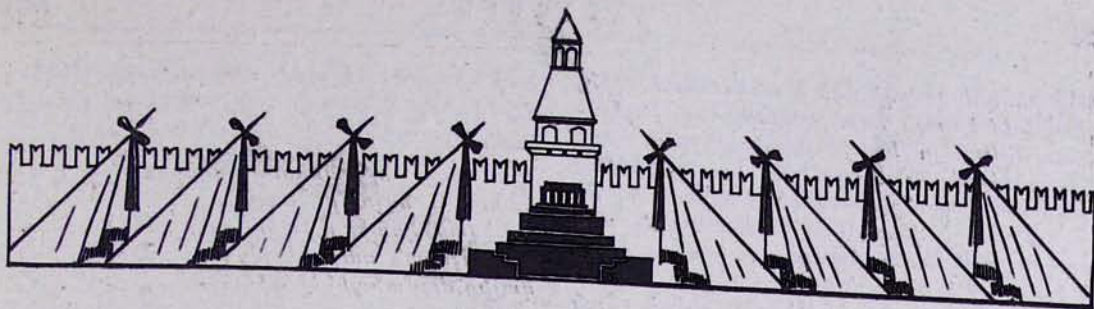

ՔԱՋԻԿ ՍԱՐԿԱՎԱԿ ԳԵՈՐԳԵԱՆ

(Մոսկվայի Հոգևոր Ճեմարանի ուսանող)

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՎԻՇՏԸ

Մեծ վիշտ է պատել Սովետական երկրի բազմազգ ժողովուրդներին: Մարտի 5-ին, երեկոյան ժամը 9-ն անց 50 րոպեին վախճանվեց սովետական ժողովրդի հանճարեղ և մեծ առաջնորդը՝ Իոսիֆ Վիսսարիոնովիչ Ստալինը:

Դադարեց բաբախելուց բոցավառ սիրտը այն մարդու, որն իր ամբողջ կյանքը նվիրեց մարդկության երջանկության գործին, հաղթեց ու շտկեց դեպի ապագայի լուսաշող գաղաթյանը տանող մարդկության ճանապարհը: Չկա այլևս Ստալինը...

Այս բոլոր կայծակի արագությամբ տալիս էր համայն աշխարհով մեկ:

Խորը սգի մեջ մտավ Սովետական երկիրը: Բալթիականի ափերից մինչև Կուրիլյան կղզիները, Հյուսիսային սառուցյալ օվկիանոսի ափերից մինչև արևոտ Հայաստանը, տարբեր սեռի, ցեղի, տարիքի և ազգության մարդկանց պատեց մի անլուր կակիժ, որպիսին չի իմացել դեռ մարդկությունը իր ողջ պատմության ընթացքում:

Հանկարծակի վշտից ցնցված, լռակյաց ու սգավոր դարձավ Մոսկվան՝ Սովետական հզոր երկրի այդ վիթխարի, միշտ կենսուրախ, միշտ կայտառ ու աղմկալի մայրաքաղաքը:

Այն վշտալի առավոտ՝ հեքիաթային այդ քաղաքի բնակիչները արթնացան սովորականից շատ կանուխ: Կարծեք նրանք ոչ թե քնել էին, այլ ողջ գիշերը հսկել իրենց հալածատ, սիրելի հոր մահիճի մոտ: Ձյան փաթիլները դանդաղ իջնում էին քաղաքի վրա, հինավուրց Կրեմլի ոսկեզօծ գմբեթների վրա:

Փողոցներում, շենքերի ճակատներին՝ փողփողում էին սև ժապավեններով երիզված դրոշակները:

Քաղաքի բոլոր ծայրերից մարդկային անվերջ հոսանքը շարժվում էր այն օրը դեպի Կարմիր հրապարակը, դեպի Կրեմլը: Կրեմլի պատերի տակ հեծեծում էին մարդկային ափքները: Բոլորի հայացքները մեքենայորեն ուղղված էին դեպի Լենինի դամբարանը, որտեղից մեծ առաջնորդը սովորաբար հանդիպում էր ունենում ժողովրդի հետ՝ մեծ տոնակատարությունների օրերին:

Սակայն ժողովրդական այդ ալիքը հեղեղել էր ո՛չ միայն Կարմիր հրապարակը: Մարդկային շարքերը, ձգված մի քանի կիլոմետր երկարությամբ, անվերջ շարժվում էին դեպի Միությանների Տունը, ուր մահվան հաջորդ օրը դրվեց Ի. Վ. Ստալինի մարմինը: Գալիս էին բոլորը՝ վերջին հրաժեշտը տալու մեծ առաջնորդին և ուսուցչին:

Երեք օր ու երեք գիշեր մեծ մարդու դադարի մոտով անցան հարյուր հազարավոր մարդիկ, շուրթերին՝ ամենքին հարազատ անունը, սրտերում՝ դառն կակիժ: Իրենց առաջնորդին հրաժեշտ էին տալիս ոչ միայն Մոսկվացիները, այլև Սովետական երկրի տարբեր ծայրերից այդ օրերին, հատկապես այդ նպատակով Մոսկվա ժամանած տասնյակ հազարավոր տարբեր ազգության և զբաղմունքի մարդիկ:

Անցնում էին նրանք դադաղի մոտով ծանր կորստից վշտահար, սակայն առանց ընկճվելու, առանց հուսահատության: Նրանց դանդաղ և լռակյաց երթում զգացվում էր ստեղ-

ծագործող ժողովրդի մեծ և անկոտրում ոգին, զգացվում էր այն հանդարտությունը, ինքնավստահությունը և վճռականությունը, որը հատուկ էր իրեն՝ Ստալինին: Նրանք իրենց սրտերում կարծեք կրում էին սրբազան մի երդում՝ մինչև վերջ մնալ հավատարիմ այն գործին, որի համար իր ամբողջ կյանքը տվեց մեծ մարդը և ուսուցիչը:

Ազո ղգեստ էր հագել Միությունների Տան Սլոնազարդ դահլիճը: Վիթխարի կամարները պատած էին սև ժապավեններով երիզված կարմիր կերպասներով, որոնց վրա ամրաց-

ղով պառկած է այն մարդը, որը Լենինի մահվանից հետո 30 տարի անդադրում դեկավարեց Սովետական մեծ պետությունը: Նրա փոքր ինչ դանդուր մազերին իջել է աշնանային եղյամբ: Մահվան սառնությունից փակված կոպերը ծածկել են այն հայացքը, որն այնքան սուր կերպով թափանցում էր զալիք ժամանակների խորքերը:

Ներկա և ապագա սերունդների համար հավիտյան հարազատ այդ մարդը պառկած է իր համար խորթ անշարժությամբ, մարդ,

Աղջիկը ծաղկեփունջ է դնում Ի. Վ. Ստալինի դագաղի վրա՝

ված էին Սովետական Միության 16 ռեսպուբլիկաների պետական նշանները: Դահլիճի կենտրոնում, բարձր պատվանդանի վրա, մեծ դրոշների և թարմ ծաղկեպսակների մեջ դրված էր դագաղը՝ ամբողջովին պատած կարմիր մետաքսով:

Դագաղի մեջ, Գեներալիսսիմոնի տարա-

որը միշտ անխոնջ էր աշխատանքում, հոգատար՝ ողջ մարդկության նկատմամբ: Որքա՜ն հոգա, սեր ու ցավ էր պարունակում այդ սիրտը աշխատավոր մարդու նկատմամբ, սիրտ, որի զարկին ուշի-ուշով հետևում էին հարյուր միլիոնավոր մարդիկ աշխարհում:

Անգաղար հնչում է սգո մեղեդին: Անվերջ շարքերով անցնում են դազադի մոտով մարդիկ՝ կանայք, տղամարդիկ, ծերեր, պատանիներ, մայրեր իրենց երեխաներով:

Իրենց վերջին հրաժեշտը տալով, դազադի մոտով անցնում են չին մեծ ժողովրդի և ժողովրդական դեմոկրատիայի մյուս երկրների պատգամավորությունները:

Հաճախակի փոխվում են դազադի մոտ կանգնած պատվո պահակները: Պատվո պահակ են կանգնում բանվորներ, գյուղացիներ, երկրի տարբեր ծայրերից թաղմանը եկած պատգամավորությունների ներկայացուցիչները, հասարակական գործիչներ, զինվորականներ, գիտություն, արվեստի և գրականության աշխատողներ, պիոներ-դպրոցականներ, Սովետական պետության ղեկավարները, հանգուցյալի մերձավոր զինակիցները:

Դազադը թաղված է ծաղիկների մեջ: Պսակներ են դրված Սովետական կառավարության և Կոմունիստական պարտիայի, սովետական բոլոր ռեսպուբլիկաների, հասարակական կազմակերպությունների, արտասահմանյան երկրների, նրանց հյուպատոսների, ժողովրդական դեմոկրատիայի երկրների ու նրանց ղեկավարների կողմից: Պսակներն աչքան շատ են, որ դաշիճը չի լավարարում. դրանք դրված են հսկայական շենքի մյուս սենյակներում, միջանցքներում, սրահներում, դուրսը՝ փողոցում, պատի տակ:

Դաշիճ են մտնում նորանոր պատգամավորություններ: Մարդկային հեղեղը չի թուլանում ոչ մի րոպե: Ի. Վ. Ստալինի դազադի մոտով անցնում են դպրոցականներ, օտարերկրյա դեսպաններ, Ուկրաինայի ածխափորների, Ուրալի մետաղագործների ներկայացուցիչները, մարտնչող Կորեայի և հերոսական Չինաստանի որդիները, Սովետական անձալրածիր երկրի ամենատարբեր ժողովուրդների պատգամավորները, ռուսական մեծ ռեյտինգայի օրորան՝ Լենինգրադի բանվորները: Ահա անցնում են դազադի մոտով ստալինգրադցիները՝ այդ հերոսական քաղաքի աշխատավորների ներկայացուցիչները:

Մարտի 9-ին սովետական ժողովուրդը, ողջ առաջադեմ մարդկությունը իր վերջին հրաժեշտը տվեց անմահ Լենինի մեծ գործի հանձարեղ շարունակող, իմաստուն առաջնորդ և ուսուցիչ Իոսիֆ Վիսսարիոնովիչ Ստալինին:

Վրա են հասնում հրաժեշտի վերջին ժամերը: Դադարեցվում է մարդկային հոսանքը: Դաշիճում, Ի. Վ. Ստալինի դառադի մոտ մնում են նրա հարազատները, Սովետական կառավարության և Սովետական Միության Կոմունիստական պարտիայի ղեկավարները,

ինչպես նաև Ի. Վ. Ստալինի թաղմանը ժամանած օտարերկրյա կառավարական պատգամավորությունները, դեսպաններ և հյուպատոսներ, որոնք լիազորված էին թաղմանը ներկա լինել որպես իրենց կառավարությունների ներկայացուցիչներ:

Առավոտյան ժամը 10-ն է: Վերջին անգամ պատվո պահակ են կանգնում մեծ Ստալինի հավատարիմ աշակերտներն ու զինակիցները՝ Սովետական պետության ղեկավարները:

Ժամը 10-ն անց 5 րոպեին Ի. Վ. Ստալինի մերձավորագույն զինակիցները՝ Սովետական կառավարության ղեկավարներ Գ. Մալենկովը, Լ. Բերիան, Վ. Մոլոտովը, Կ. Վորոշիլովը, Ն. Խրուշչևը, Ն. Բուլգանինը, Լ. Կազանովիչը, Ա. Միկոյանը զգուշորեն բարձրացնում են դազադը և դանդաղ դիմում դեպի դուրս:

Միությունների Տնից դուրս են բերում պսակները: Սովետական Միության մարշալներ և զենեարաններ կարմիր բարձիկների վրա տանում են Իոսիֆ Վիսսարիոնովիչ Ստալինի շքանշանները և մեդալները: Թաղումը կատարվում է զինվորական կարգով: Թափորի ամբողջ ճանապարհի երկրորդ ժամը կարգված է զինվորական էքսկորտ: Ի. Վ. Ստալինի դազադը դրվում է հրետանային սալակի վրա: Փակ դազադի կափարիչին ամրացված է Գենեթալիսիմուսի գլխարկը:

Դազադի հետևից քայլում են հանգուցյալի ընտանիքի անդամները, նրա մերձավոր զինակիցները, Սովետական կառավարության ղեկավարները, Սովետական Բանակի մարշալները և զենեարաններ, օտարերկրյա պետությունների ներկայացուցիչները և այլն: Թաղման թափորը սգո երաժշտության հրնչյունների տակ դանդաղորեն շարժվում է դեպի Կարմիր հրապարակը:

Կարմիր հրապարակը լեփ-լեցուն էր Մոսկվայի, Սովետական Միության մյուս մարզերի և ռեսպուբլիկաների աշխատավորների ներկայացուցիչներով: Ներկա էին ժողովրդական դեմոկրատիայի երկրների պատգամավորությունները, զինվանագիտական ներկայացուցիչները:

Ժամը 10-ն անց 45 րոպեին թաղման թափորը կանգ է առնում Լենինի դամբարանի մոտ: Խոնարհվում են մարտական դրոշմները: Դազադը վերցվում է հրետանային սալակի վրա: Իր վրա բարձր պատվանդանի մոտ:

Սովետական կառավարության ղեկավարներ, ինչպես նաև թաղմանը եկած օտարերկրյա պետությունների ու կառավարությունների ներկայացուցիչները բարձրանում են դամբարանի ամբիոն:

Ի. Վ. Ստալինի թաղման կառավարական հանձնաժողովի նախագահ Ն. Խրուշչևը կա-

ոավարության անունից բացում է հանգուցյալի հիշատակին նվիրված սգո միտինգը:

Առաջին խոսքը տրվում է Սովետական Միության Մինիստրների Սովետի նախագահ Գ. Մալենկովին, որի ճառը ներկա եղողները լսում են բացառիկ լարված հետաքրքրությամբ: Այնուհետև ճառերով հանդես են գալիս Մինիստրների Սովետի նախագահի առաջին տեղակալներ՝ Լ. Բերիան և Վ. Մոլոտովը:

Ժամը 11-ն անց է 54 րոպե Մոսկվայի ժամանակով: Ն. Խրուշչևը սգո միտինգը հայտարարում է փակված: Բոլորը իջնում են դամբարանի ամբիոնից: Սովետական Միության կառավարության ներկայացուցիչները բարձրացնում են դագաղը և տանում դամբարան, որի մուտքի ճակատին ամրացված են երկու անմահ մարդկանց անուններ՝

Լ Ե Ն Ի Ն

Ս Ս Ա Լ Ի Ն

Որտեղում են հրետանային համազարկերը ի պատիվ մեծ առաջնորդի...

Կրեմլյան աշտարակի ժամացույցը զարկում է 12 անգամ: Ամբողջ Մոսկվայով, Սո-

վետական ողջ երկրով մեկ, երեք րոպե անդադար հնչում են գործարանների, շոգեքարշերի, շոգենավերի շշակները... Սովետական ժողովուրդը հրաժեշտ էր տալիս իր առաջնորդին և ուսուցչին:

Այդ պահին Սովետական անծայրածիր երկրով մեկ հինգ րոպեով դադարեց ամեն տեսակի երթևեկություն: Սովետական ժողովուրդը, խորին կսկիծը սրտում, հրաժեշտ էր տալիս իր մեծ զավակին, առաջնորդին և ուսուցչին:

Սգո մեղեդին փոխարինվում է Սովետական Միության պետական հիմնի հզոր հնչյուններով:

Կառավարության ղեկավարները կրկին բարձրանում են ամբիոն: Դամբարանի մոտով անցնում են Մոսկվայի կայազորի զորքերը՝ զինվորական վերջին հարգանքը մատուցելու մեծ առաջնորդ և ղորավար Իոսիֆ Վիսսարիոնովիչ Ստալինին, որի պաշտառանունը հավերժ կապրի սովետական ժողովրդի սրտում, նրա գործերում:

